

ÅLANDS LANDSKAPSSTYRELSE

Nr 113 Kal

Mariehamn 17.1.1991

Hänvisning

Ålands landsting
Självstyrelsepolitiska
nämnden

Ärende Redogörelse enligt 32 §
LO för tiden 1.11.1989-
31.10.1990

Landskapsstyrelsen överlämnar härmed den i 32 § landstingsordningen föreskrivna redogörelsen över självstyrelsepolitiska frågor som väsentligen berör landskapets författningensliga rättigheter.

I Kansliavdelningen.

Ny självstyrelselag för Åland.

I samband med nordiska rådets extrasession i Mariehamn sammanträffade företrädare för landskapet med dåvarande justitieminister Matti Louekoski 14.11.1989, varvid parterna överenskom om ändringar i Ålandsarbetsgruppens enhälliga betänkande sålunda;

- att landshövdingens gällande tjänstebestämmelse förblir oförändrad (4 § m.fl.),
- att stadgandet om valda nordbors rätt att använda sitt språk inför myndigheter stryks (36 § 4 mom.),
- att ett senare överförande av rättsområden på landskapet skall ske medelst rikslag, och inte medelst riksförordning (29 § 2 mom.), och
- att stadgandet om införande av "nordisk kommunal rösträtt" erhåller en tvingande utformning (67 §).

Vid den efterföljande behandlingen i regeringen (januari - maj 1990) framfördes ett antal anmärkningar och ändringsförslag, huvudsakligen från finansministeriet och jord- och skogsbruksministeriet.

Inget av dessa ändringsförslag kunde omfattas av den åländska s.k. referensgruppen.

Som en följd av att justitieministern, som ansvarade för ärendets fortskridande, inte förmådde lansera samförståndslösningar i ärendet, beslöt hon låta uppgöra ett kompromissförslag, vilket avvek från Ålandsarbetsgruppens på ovannämnt sätt reviderade förslag sålunda;

- att landskapet, som erhållit lagstiftningsbehörigheten beträffande styrningen av lantbruksproduktionen, skall föra förhandlingar med de statsmyndigheter saken gäller innan lagstiftningsåtgärder vidtas (18 § 15 p.),
- att avräkningsgrunden reducerades från tidigare föreslagna 0,48 procent till 0,45 procent, och
- att ändring av avräkningsgrunden skall ske genom rikslag med lagtingets samtycke, och inte av Ålandsdelegationen (48 § 4 mom. o. 56 §).

Därtill verkställdes smärre ändringar av teknisk natur, samt ett tillägg till övergångsbestämmelserna enligt vilket avräkningsgrunden skall ändras om grunderna för statsbokslutet genomgår förändringar innan lagen träder i kraft (77 § 3 mom.).

Det av justitieministeriet sålunda reviderade lagförslaget omfattades av regeringen och i månadsskiftet maj - juni 1990 överlämnade regeringen nämnda lagförslag till riksdagen. Från åländsk sida har man inte under därpåföljande riksdagsbehandling kunnat omfatta detta lagförslag vad avser avräkningsgrundens storlek och sättet för ändring av nämnda procentsats.

I samband med att regeringen överlämnade sitt lagförslag övertog landstinget ansvaret för den referensgrupp som bevakar de åländska intressena i samband med revisionsprocessen.

ÅLANDS LANDSKAPSSTYRELSE

Nr 113 Kal

Mariehamn 17.1.1991

Hänvisning

Ålands landsting
Självstyrelsepolitiska
nämnden

Ärende Redogörelse enligt 32 §
LO för tiden 1.11.1989-
31.10.1990

Landskapsstyrelsen överlämnar härmed den i 32 § landstingsordningen föreskrivna redogörelsen över självstyrelsepolitiska frågor som väsentligen berör landskapets författningensliga rättigheter.

I Kansliavdelningen.

Ny självstyrelselag för Åland.

I samband med nordiska rådets extrasession i Mariehamn sammanträffade företrädare för landskapet med dåvarande justitieminister Matti Louekoski 14.11.1989, varvid parterna överenskom om ändringar i Ålandsarbetsgruppens enhälliga betänkande sålunda;

- att landshövdingens gällande tjänstebestämmelse förblir oförändrad (4 § m.fl.),
- att stadgandet om valda nordbors rätt att använda sitt språk inför myndigheter stryks (36 § 4 mom.),
- att ett senare överförande av rättsområden på landskapet skall ske medelst rikslag, och inte medelst riksförordning (29 § 2 mom.), och
- att stadgandet om införande av "nordisk kommunal rösträtt" erhåller en tvingande utformning (67 §).

Vid den efterföljande behandlingen i regeringen (januari - maj 1990) framfördes ett antal anmärkningar och ändringsförslag, huvudsakligen från finansministeriet och jord- och skogsbruksministeriet.

Inget av dessa ändringsförslag kunde omfattas av den åländska s.k. referensgruppen.

Som en följd av att justitieministern, som ansvarade för ärendets fortskridande, inte förmådde lansera samförståndslösningar i ärendet, beslöt hon låta uppgöra ett kompromissförslag, vilket avvek från Ålandsarbetsgruppens på ovannämnt sätt reviderade förslag sålunda;

- att landskapet, som erhållit lagstiftningsbehörigheten beträffande styrningen av lantbruksproduktionen, skall föra förhandlingar med de statsmyndigheter saken gäller innan lagstiftningsåtgärder vidtas (18 § 15 p.),
- att avräkningsgrunden reducerades från tidigare föreslagna 0,48 procent till 0,45 procent, och
- att ändring av avräkningsgrunden skall ske genom rikslag med lagtingets samtycke, och inte av Ålandsdelegationen (48 § 4 mom. o. 56 §).

Därtill verkställdes smärre ändringar av teknisk natur, samt ett tillägg till övergångsbestämmelserna enligt vilket avräkningsgrunden skall ändras om grunderna för statsbokslutet genomgår förändringar innan lagen träder i kraft (77 § 3 mom.).

Det av justitieministeriet sålunda reviderade lagförslaget omfattades av regeringen och i månadsskiftet maj -juni 1990 överlämnade regeringen nämnda lagförslag till riksdagen. Från åländsk sida har man inte under därpåföljande riksdagsbehandling kunnat omfatta detta lagförslag vad avser avräkningsgrundens storlek och sättet för ändring av nämnda procentsats.

I samband med att regeringen överlämnade sitt lagförslag övertog landstinget ansvaret för den referensgrupp som bevakar de åländska intressena i samband med revisionsprocessen.

Radio och television.

Under perioden har landskapsstyrelsen, på programnämndens begäran, medelst skrivelse 7.12.1989 redogjort för programnämndens bristande behörighet att besluta om vilka programkanaler som skall återutsändas över Ålandssändaren.

Nämnda dag 7.12.1989 beslöt landskapsstyrelsen anhålla hos Televerkets radioenhet i Sverige om föranstaltande av lämpliga åtgärder i syfte att skapa hörbarhet av radiokanalen "Stockholm radio" i landskapet Åland. Tillskrivandet har intill dags dato inte givit önskat resultat.

Vid överläggningar med företrädare för Rundradion 30.5.1990 tvingades parterna återigen konstatera att justitiekanslerns utlåtande över programnämndens behörighet fortsättningsvis saknas, samt att ingåendet av det nya avtalet angående radio- och televisionsverksamheten måste framskjutas.

Vid ifrågavarande sammanträffande diskuterades återigen anskaffandet av en tredje Tv-sändare, och i samband därmed Rundradions underskott från den tidigare anskaffningen av den andra Tv-sändaren.

Till denna del överenskom parterna om att Rundradion presenterar en projekt- och finansieringsplan för en tredje Tv-sändare, mot att landskapsstyrelsen meddelar sin avsikt att anhålla om extraordinarie anslag för finansiering av landskapets andel av ifrågavarande anläggning samt för täckande av en del av Rundradions tidigare nämnda underskott. Rundradion tillhandahöll landskapsstyrelsen sedermera per den 25 september 1990 en kostnads kalkyl och tilltänkt tidsplan för projektet, men landskapsstyrelsen ansåg för sin del 1.11.1990 att inte vare sig föreslagen kostnadsfördelning eller aviserad tidsplan kunde accepteras, samt att ärendet således kräver fortsatta förhandlingar.

Under sammanträffandet 30.5.1990 diskuterades ånyo möjligheterna till etersända lokaltv-program, varvid det framkom att Rundradion trots allt kan medverka till en ändring av bolagets koncession i syfte att möjliggöra ifrågavarande lokaltv-program.

Landskapsstyrelsen har i anledning av programnämndens förfrågan om återutsändningen av finskspråkig radiokanal över Ålandssändaren, per den 10 april 1990 ånyo påtalat inför Rundradion att en slutlig lösning av den s.k. bland-tv-problematiken genomgående utgjort en förutsättning för eventuella finskspråkiga radioprogram, samt att man från landskapets sida ansett att det åländska behovet av svenskspråkiga radio- och televisionsprogram skall tillgodoses innan finskspråkiga radioprogram kan komma ifråga. Vid mötet 30.5.1990 beslöt parterna bordlägga ärendet till en senare förhandling.

Ålands icke-befästade och neutralisering.

Under tiden 1.5-9.9.1990 hade Åland besök av krigsfartyg vid ca 30 olika tillfällen, och befann sig dessa fartyg på åländska vatten sammantaget 60-70 dagar.

Som en följd härav beslöt landskapsstyrelsen för sin del 21.8.1990 delta i det av försvarsministern redan planerade mötet 11.9.1990. Inför sammanträffandet enades landskapsstyrelsen om ett skriftligt ställningstagande enligt bilaga 1.

Vid mötet med försvarsministern enades deltagarna om;

- att försvarsmakten förbättrar informationen till självstyrelsemyndigheterna inför storövningar,
- att försvarsmakten och självstyrelsemyndigheterna skall hålla årliga överläggningar, och
- att försvarsmakten utreda möjligheterna att utarbeta direktiv för sjöstridskrafternas besök på Åland.

Vidare uttalades att försvarsmaktens enheters besök i den åländska zonen skall hållas inom de ramar som rådande förhållanden och förpliktelser kräver.

Inför sammanträffandet med försvarsministern mottog landskapsstyrelsen Ålands fredsförenings skriftliga ställningstagande beträffande de finländska luft- och sjöstridskrafternas närvaro i den demilitariserade zonen.

Gränsbevakningsväsendet/sjöbevakningen.

Vid det årliga sammanträffandet mellan företrädare för gränsbevakningsväsendet och självstyrelsemyndigheterna 17.9.1990 diskuterades bl.a. den planerade organisationsförnyelsen inom Ålands sjöbevakningsområde samt utvecklandet av sjöbevakningsstationernas och skärgårdspolisernas samarbete. Härvid betonade självstyrelsens företrädare vikten av en fullgod sjöräddnings- och samhällsfunktion även i framtiden.

Postkontoren på Åland.

I anslutning till Post- och televerkets planerade indragning av valda postkontor framförde företrädare för landskapsstyrelsen sina farhågor och förhoppningar vid ett sammanträffande med generaldirektör Pekka Vennamo den 4 september 1990.

Den 1 november 1990 beslöt landskapsstyrelsen sedan i plenum tillkännage som sin uppfattning i ärendet att det bör finnas åtminstone en fungerande postenhet i varje åländsk kommun.

Kustradiotrafiken/Mariehamn radio.

Under perioden har landskapsstyrelsen låtit utarbeta ett förslag till överenskommelseförordning, i syfte att överta förvaltningen av Mariehamn radio. Förslaget tillställdes justitieministeriet per den 4 januari 1990.

Efter nämnda tidpunkt har justitieministeriet för sin del låtit inhämta finansministeriets och trafikministeriets yttranden över förslaget, medan landskapsstyrelsen för sin del fört förhandlingar med sjöfartsstyrelsen om ett framtida samarbete på området. Sjöfartsstyrelsen har från årsskiftet 1990-1991 övertagit huvudmannaskapet för sjöräddningen och nödtelefontrafiken.

Vid redogörelseperiodens utgång har inga slutliga beslut fattats i ärendet. Däremot kvarstår landskapsstyrelsen målsättning om ett övertagande av Mariehamn radio, och kommer det fortsatta arbetet att ske i en planerad arbetsgrupp med representanter för sjöfartsstyrelsen, post och televerket, teleförvaltningscentralen, gränsbevakningsväsendet och landskapsstyrelsen.

Skriftväxlingsspråket.

Statsmyndigheternas användning av svenska som skriftväxlingspråk vid kontakterna med de åländska myndigheterna har väsentligen förbättrats under redogörelseperioden. Den troliga orsaken står att finna i bl.a. statsministerns ageranden i språkfrågan och statsrådets kanslis skrivelser till de olika statsmyndigheterna, senast per den 12 maj 1989.

Polisöverenskommelseförordningen.

Oaktat arbetsgruppens förslag till ny polisöverenskommelseförordning förväntades vara klar per den 31 januari 1990

har uppdraget inte slutförts. Bland orsakerna kan nämnas att arbetsgruppens ordförande har tvingats prioritera uppföljningen och bevakningen av självstyrelselagsförslaget och dess behandling i riksdagen.

Befolkningsskyddet.

Landskapsstyrelsen har i sin föregående redogörelse redogjort förförberedelsena inför befolkningsskyddets stora verksamhetsövning 6-10.11.1989.

Verksamhetsövningen, som allmänt uppfattades som synnerligen välgenomförd och lyckad, utvisade bl.a. att den i överenskommelseförordning förutsatta samförvaltningen fungerar väl. Som ett resultat av övningen har man förmått finslipa den organisatoriska uppbyggnaden på detaljplanet.

II Näringsavdelningen

Den västeuropeiska integrationen

Landskapsstyrelsen fortsatte under perioden bevakningen av integrationsutvecklingen i Europa genom en integrationskommitté. Åland har sedan tidigare erhållit representation i rikets integrationsdelegation.

Landskapet har genom politiska kontakter på hög nivå samt via integrationsdelegationen i riket, utrikesministeriets tjänstemän och representanter för Finlands förhandlingsdelegation i EFTA möjlighet att följa utvecklingen och föra fram Ålands intressen i förhandlingarna om en europeisk ekonomisk sfär (EES) med EG- och EFTA-länderna.

Arbetet med integrationsfrågorna har dokumenterats i Åländsk utredningsserie. Dels har de självstyrelsepolitiska aspekterna analyserats och dels har konsekvenserna av en tillämpning av

EG:s regelverk på Åland inventerats.

Landskapsstyrelsen redogjorde i ett meddelande till landstinget (nr 2 1989-90) för åtgärder med anledning av integrationsutvecklingen i Västeuropa. Landstinget omfattade i diskussionen i anslutning till meddelandet de riktlinjer som landskapsstyrelsen följer.

De sakfrågor som berörs av EG:s regelverk och ett eventuellt ESS-avtal behandlas i den åländska integrationskommittén (sakkunniga i landskapsförvaltningen samt representanter för näringslivet och facket) för att hålla den beredskap som krävs när ett förhandlingsförslag föreligger.

Landstinget och partierna har informerats i en referensgrupp samt genom direktinformation av statsmaktens chefsförhandlare Veli Sundbäck och Leif Sevón.

Ålands ställning har beaktats i statsrådets meddelande till riksdagen samt i grundlagsutskottets och utrikesutskottets betänkanden om statsrådets redogörelse om Finlands förhållande till integrationsutvecklingen i Västeuropa 1990.

Lantrådet, kanslichefen och avdelningschefen för näringsavdelningen gjorde i juni ett studiebesök till Bryssel och kunde konstatera att frågan om Ålands särställning hade aktualiserats i de förberedande förhandlingsdiskussionerna mellan EG och EFTA.

Kanslichefen och chefen för näringsavdelningen besökte också Kanalöarna i England för att närmare studera lagstiftning och avtal i förhållande till EG.

Finlands förhandlingar om ett EES-avtal förs via EFTA i den delegation som förhandlar med EG.

Genom representation i den finländska integrationsdelegationen får landskapets representanter direktinformation av Finlands

EES-förhandlare i anslutning till delegationens möten. När frågor som är av särskilt intresse för Åland aktualiseras konsulteras Ålands representanter och frågorna bereds gemensamt i förhandlingsdelegationens förberedande grupp.

Landskapsstyrelsen medverkar till att ta fram underlag för hur en åländsk avtals-sektion i ett EES-huvudavtal skall se ut.

Handelsförbindelser

Arbetet med att utveckla handelsförbindelserna med Sverige och övriga nordiska länder har fortsatt. I samband med Nordiska Rådets session framfördes i olika sammanhang handelns betydelse i det regionala samarbetet.

En arbetsgrupp med uppgift att granska möjligheterna att påskynda arbetet med att avskaffa olika tekniska handelshinder lade fram en rapport där särskilt byggnadsmaterialhandeln belystes.

Den 17 maj 1990 ingicks ett avtal mellan landskapet Åland, företrätt av Ålands landskapsstyrelse och Ålands handelskammare, samt Leningradområdet, företrätt av Leningradområdets exekutivkommitté, om ekonomiskt, vetenskapligt och annat samarbete.

Skärgårdsmarknaden i Stockholm anordnades för tredje gången i maj 1990.

Språkinformation

Den språkkampanj som inleddes under år 1988 i avsikt att förbättra utbudet av svenskspråkig information avslutades under året med information till leverantörer i riket och till de åländska hushållen.

Landskapsstyrelsen medverkade till att i initialskedet finansiera ena språkbudsmän vid Ålands handelskammare som ett led i uppföljningen av språkkampanjen.

Förhandlingar om fiske

Vid den internationella fiskerikommissionens sammanträde i Polen fastställdes för första gången nationella kvoter för lax.

Antalet åländska fiskefartyg som enligt de internationella överenskommelserna tillåts fiska i svenskt respektive sovjetiskt vattenområde är detsamma som under de senaste åren. Ett eventuellt svenskt EG-medlemskap kan drastiskt förändra förhandlingsgrunden och förutsättningarna. Utfallet av de bilaterala förhandlingarna har för åländsk del varit acceptabelt. Förhandlingar om skyddet av Östersjön.

Vid den internationella kommissionens för skydd av Östersjöns marina miljö elfte sammanträde i Helsingfors var Åland representerat. Rekommendationerna kommer att medföra åtgärder även från åländsk sida, och har landskapsstyrelsen för avsikt att senare redogöra för dessa.

III Social- och hälsovårdsavdelningen

Förvaltningen av den specialiserade sjukvården

Den nya lagstiftningen i riket om den specialiserade sjukvården träder i kraft den 1.1.1991. I dess slutliga utformning stadgas om att Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt och Helsingfors universitetssjukhus kan teckna avtal med huvudmannen för Ålands centralsjukhus om köp av tjänster. Landskapsstyrelsen har haft förhandlingskontakter med respektive sjukvårdsinstitutioner och avtal i ärendet kommer att slutas i början av år 1991. Sålunda kommer möjligheterna att i

nuvarande utsträckning köpa tjänster inom specialiserad och högspecialiserad sjukvård från två olika sjukvårdsdistrikt att kvarstå.

IV Utbildningsavdelningen

För grundskolans del färdigställdes under perioden en till läroplanen hörande särskild handledning benämnd "Demokrati, Ålands självstyrelse, internationalism och fred". Publikationerna har spritts till olika åländska samfund och organisationer samt till vissa myndigheter på rikshåll.

På sjöfartsutbildningens område avgav arbetsgruppen för enhetsbefälsutbildning en mellanrapport. På basen av rapporten har landskapsstyrelsen beslutat inleda försöksverksamhet för utbildning av s.k. vaktbefäl fr.o.m. höstterminen 1991. Beredningen för en förordning om sjöfartsutbildning har slutförts. Sedermera har en ny arbetsgrupp tillsatts, med uppdrag att se över sjöfartsutbildningen i dess helhet.

Inom vårdutbildningen har en s.k. överenskommelseförordning trätt i kraft den 1.8.1990. Denna gör det möjligt för landskapet att aordna hälsovårdsutbildning samt rätt att utfärda examen. En planerare har anställts med uppgift att utforma en konkret plan för utbildningen.

I det nordiska utbildnings- och kultursamarbetet har Åland fortsatt sättningsvis tagit aktiv del. Efter det att frågan om de självstyrande områdenas representation i styrelsen för Nordisk kulturfond fått en lycklig lösning beslöt landskapsstyrelsen om Ålands anslutning till "Handlingsplan för nordiskt kulturellt samarbete".

V Ekonomiska sekretariatet

Nordiska regionalpolitiskt samarbete och konsekvenserna av ett närmande till EG.

Inom ramen för nordiska ministerrådet (regionalministrarna) har planeringschefen såsom Ålands representant i nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) under 1990 aktivt medverkat i en utvärdering av möjligheterna att bibehålla de nordiska ländernas regionalpolitik vid ett närmande till EG. Utvärderingen har skett inom ramen för en nordisk expertgrupp (där planeringschefen ingått) med internationell expertis till sin hjälp. Under arbetet besöktes på våren 1990 EG-kommissionen i Bryssel för diskussioner med bl.a. regionalpolitiskt ansvarige kommissionsmedlemmen Bruce Millan samt kommissionens vice president.

Expertgruppens viktigast slutsats, som kommer att redovisas vid nordiska rådets session 1991, är att det idag finns något som säger att ett EG-närmande direkt skulle förhindra en fortsatt nationell regionalpolitik enligt etablerade mönster i de nordiska länderna. I händelse av ett EG-medlemskap skulle det dock sannolikt endast vara de mest glesbyggda och perifera områdena i Norden som skulle kunna vara berättigade till direkta regionalpolitiska stödmedel ur gemenskapens egna regionalpolitiska fonder.

För Ålands del skulle detta innebära fortsatta möjligheter att föra en egen intern regionalpolitik även vid ett eventuellt medlemskap i EG. Den enda restriktionen från EG:s sida, torde vara att det regionalpolitiska stödet inte får utformas som ett permanent branschstöd (t.ex. till primärnäringarna). När det gäller möjligheterna att (vid ett eventuellt medlemskap) ta del av gemenskapens idag mycket stora regionalpolitiska fonder, bör detta vara möjligt åtminstone för skärgårdskommunerna och möjligen även för randkommunerna.

Åländskt medlemskap i de europeiska gränsregionernas arbetsgemenskap (AGEG/AEBR)

Vid sitt möte den 17 september godkände styrelsen för de europeiska gränsregionernas samarbetsorganisation (AGEG/AEBR) Ålands landskapsstyrelses ansökan om medlemskap i organisationen. Åland blev därmed organisationens tredje nordiska medlemsområde - tidigare nordiska medlemmar är Söderjyllands amtskommune och Öresundsregionen (Danmark/Sverige). Härutöver är Nordiska ministerrådet (regionalministrarna-NÄRP) medlem i organisationen.

Ålands medlemskap i AGEG/AEBR kan ses som ett av flera kompletterande sätt för självstyrelsen att aktivera sig i europeiska integrationsfrågor. Förutom en direkt informationskanal till av EG-integrationen berörda regioner och organisationer, utgör medlemskapet en inträdesbiljett till en rad olika aktiviteter och projekt som Bryssel i allt högre grad lägger ut på organisationen. Medlemskapet medför sålunda att Åland redan under 1991 kommer att delta i ett EG-finansierat program som kanaliseras genom AGEG/AEBR och deras medlemsregioner. Detta EG-program som går under beteckningen LACE (Linkage Assistance and Cooperation for the European Border Regions), syftar till att underlätta den europeiska integrationen genom att ge gränsregionerna ökade möjligheter att utnyttja de utvecklingsmöjligheter som integrationen innebär. LACE-projektets huvudsakliga arbetsredskap utgör experthjälp, rådgivning, informationsutbyte genom uppbyggnaden av en europeisk gränsregional databas, samt visst finansiellt stöd.

Inom ramen för AGEG/AEBR ges även tillfälle till erfarenhetsöverföring från de EG-aktiviteter som flera självstyrande medlemsområden idag håller på att bygga upp. Detta erfarenhetsutbyte kompletterar också Ålands mer direkta engagemang i Nordiska ministerrådets gränsöverskridande aktiviteter (t.ex. det nordiska skärgårdsprojektet). Medlemskapet ger också landskapsstyrelsen nya möjligheter att visa upp Åland och dess

självstyrelsen i ett bredare europeiskt och internationellt sammanhang. Handelshinder

Som ett led i försöken att i enlighet med åländska intressen och uttalade ambitioner inom det nordiska och europeiska integrationsarbetet, har ekonomiska sekretariatet under redovisningsperioden deltagit i flera olika aktiviteter som syftat till att underlätta handeln mellan Åland och övriga Norden.

Förutom den numera etablerade årliga tullfria åländska skärgårdsmarknaden i Stockholm, har sekretariatet dels varit involverad i arbetet med att följa upp skärgårdsmarknadsinitiativet på ett bredare plan, dels medverkat i en av landskapsstyrelsen tillsatt arbetsgrupp med uppgift att medverka till en reduktion av de tekniska handelshindren mellan Åland och Sverige. I arbetsgruppens slutbetänkande pekades ett antal åtgärdsområden ut för att underlätta handelsutbyte mellan Sverige och Åland. Som ett resultat av detta arbete förelade landskapsstyrelsen landstinget under hösten 1990 ett förslag till ändring av lagstiftning kring de åländska byggnormerna som tillåter byggande även enligt svensk byggnorm. Arbetsgruppens betänkande har även följts upp i diskussioner med tullmyndigheterna i Mariehamn och Kapellskär kring möjligheterna att minska byråkratin och göra rutinerna kring varuimport/export till/från Åland enklare.

Ålandsbild i Finlands officiella statistikproduktion

Under hösten 1990 tog sekretariatet initiativ till en inbjudan från självstyrelsens sida till Statistikcentralens generaldirektör för att dryfta samarbets- och policyfrågor rörande den åländska statistiken. Förutom de samarbetsfrågor som gäller självstyrelselagsrevisionens stadgande i § 18, mom 24 om rätt för lagtinget att lagstifta om "statistik om förhållandena i Ålandskapet", är bakgrunden till initiativet den stora betydelse för Ålandsbild utomlands som behandlingen av Åland i Finlands officiella statistik har. Vid mötet kommer därför

landskapsstyrelsen att uppmärksamma statistikcentralen på behovet av att denna, såsom en av de viktigaste spridarna av officiell information om republiken Finland, i sina statistiska redovisningar klart tydliggör Ålands politiska särställning.

L a n t r å d

Sune Eriksson

Kanslichef

Peter Lindbäck

DNr Kal-01-90-5

Krigsfartyg på åländska vatten 1.5 - 9.9.1990

<u>Meddelande</u>	<u>Fartyg</u>	<u>Närvarotid</u>
9.5.1990	Halli (oljebekämp.båt)	Fr.o.m. 9.5.1990
16.5.1990	Raisio	15-18.5.1990
16.5.1990	Ruissalo	"
16.5.1990	Putsaari (kabelfartyg)	21.5 - 8.6.1990
18.5.1990	bevakn.fartyg/kanonbåtar	23-25.5.1990
8.6.1990	Rymättylä	12-13.6.1990
13.6.1990	Valas (transportfartyg/ postrodden)	14-15.6.1990 16-17.6.1990
10.7.1990	Riihiniemi	18-19.7.1990
10.7.1990	Rymättylä	18-19.7.1990
24.7.1990	Wiini	24-26.7.1990
24.7.1990	Vihuri	30.7. - 1.8.1990
24.7.1990	Turku	1-2.8.1990
24.7.1990	Karjala	2.8.1990
1.8.1990	krigsfartyg (högst 2 samtidigt)	7-17.8.1990
6.8.1990	Putsaari (kabelfartyg)	20.8 - 2.9.1990
10.8.1990	Karjala	10-11.8.1990
10.8.1990	Kotka	11-12.8.1990
28.8.1990	Ett krigsfartyg	30.8.1990
28.8.1990	Två krigsfartyg	4-9.9.1990

Summering

Under tiden 1.5 - 9.9.1990 (132 dagar) har Ålandsöarna haft besök av ca 30 fartyg, och har dessa fartyg sammantaget befunnit sig på åländska vatten 60-70 dagar.

1922-års konvention

Enligt konventionen angående Ålandsöarnas icke-befästade och neutralisering stadgas såsom huvudregel att icke någon militär lant-, sjö- eller luftstyrka tillhörande någon som helst makt må inkomma i eller uppehålla sig inom den aktuella zonen (artikel 4 mom 1).

Såsom ett av få undantag stadgas i artikel 4 mom 2 att under fredstid skall dock gälla att Finland förbehålles rätten att tid efter annan låta ett eller två krigsfartyg besöka öarna, och skola dessa fartyg i sådant fall kunna temporärt förankra i de till öarna hörande vatten.

Tolkning

En allmänt vedertagen rättsprincip är att då en konvention eller en lag, såsom huvudregel uppställer ett generellt förbud, så skall uppräknade undantag tolkas strikt; dvs. ordagrant och utan analog tillämpning. Såsom ytterligare rättsprincip gäller att en tolkning skall ske utgående från det ursprungliga syftet med ifrågavarende bestämmelser.

Enligt doktrin på området är konventionens primära syfte att minimera militära aktiviteter på Åland. Det i artikel 4 mom 2 ingående undantaget om finska krigsfartyg har tillkommit för möjliggörande av nödvändiga inspektioner av de åländska vattena.

Vidare konstateras i doktrinen att uttrycken "tid efter annan", "ett eller två" samt "temporärt förankra i de till öarna hörande vatten" visar på att den marina närvaron inte får vara ett mer eller mindre bestående inslag i den åländska skärgården.

Slutligen framhålles i doktrinen att man, till följd av konventionens generella förbud för militära lant-, sjö- och luftstyrkor att inkomma i eller uppehålla sig inom den demilitariserade zonen, bör förhålla sig restriktivt till rätten för de finländska örlogsfartygens besättningar att gå i land. Således bedömer exempelvis professor Allan Rosas att "det uppenbarligen är förbjudet att gå i land i väpnad trupp eller att slå läger".

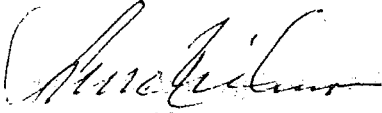
Mot bakgrund av det ovan sagda är landskapsstyrelsens tolkning av konventionens nu aktuella undantagsbestämmelse:

- att den marina närvaron, i enlighet med gällande doktrin, inte får vara ett mer eller mindre bestående inslag i den åländska skärgården. Landskapsstyrelsen konstaterar i sammanhanget att krigsfartygens närvaro på åländska vatten under perioden 1.5 - 9.9.1990 varit relativt omfattande.
- att de finska krigsfartygen inte har rätt att angöra kaj utan endast har rätt att temporärt förankra i samband med de tillfälliga inspektionsfärderna, varvid landskapsstyrelsen bedömer att ankringsmöjligheten som sådan tillkom utgående från 1920-talets förutsättningar för fartygen att färdas i mörker och i hårt väder; m.a.o. förelåg det då behov av uppspanning inför natten och i lä för hårt väder.
- att besättningarna inte har rätt att i militärt syfte gå iland, vilket följer direkt av konventionens huvudregel. Ej heller torde besättningarna ha rätt att gå iland i "rekreationssyfte", enär detta skulle medföra övervaknings- och bedömningssvårigheter visavi syftet med ilandgåendet.

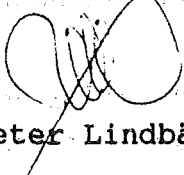
- att fartygens närvaro, utgående från uttrycket "tid efter annan", är begränsat till ett dygn. Enligt den praxis som tillämpats åtminstone under 1980-talet har man allmänt ansett att ett fartyg som anländer under ett dygn bör avlägsna sig från åländska vatten senast påföljande dygn.

Slutligen, beträffande luftstridskrafternas närvaro i åländska luftrum, har luftstridskrafternas stab i beståndsbehandling 8.11.1989 bl.a. givit direktiv om att; "På grund av områdets särställning är uppseendeväckande flygningar ej att föredraga". När det gäller renodlade förflyttningar mellan övningsområden i Finska viken och i Bottenhavet torde man mot bakgrund av ovannämnda direktiv kunna undvika att nyttja åländsk luftrum.

L a n t r å d

Sune Eriksson

Kanslichef

Peter Lindbäck